F.Y.
July 2017

Reg. No. ....

Name ....

805

First Year Higher Secondary Improvement Examination

Part - II

SANSKRIT

Maximum : 80 Scores

Time : **2½** Hours
Cool off time : **15** Minutes

General Instructions to Candidates :

- There is a 'Cool off time' of 15 minutes in addition to the writing time of 2½ hrs.
- You are neither allowed to write your answers nor to discuss anything with others during the 'cool off time'.
- Read the questions carefully before answering.
- All questions are compulsory and only internal choice is allowed.
- When you select a question, all the sub-questions must be answered from the same question itself.
- Electronic devices except nonprogrammable calculators are not allowed in the Examination Hall.

निर्देशा: –

सर्वे प्रश्ना: समाधेया: ।

प्रश्नान् प्रश्ननिर्देशान् च सावधानतया पठित्वा उत्तरयत ।

प्रश्नानां वाचनाय 15 निमेषा: कल्पिता: ।

1. **क)** भवन्ति नम्रास्तरव: फलागमै –

नवाम्बुभिर्दूरविलम्बिनो घना: ।

अनुद्धता: सत्पुरुषा: समृद्धिभि:

स्वभाव एवैष परोपकारिणाम् ।।

ख) आरम्भगुर्वी क्षयिणी क्रमेण
लघ्वी पुरा वृद्धिमती च पश्चात् ।
दिनस्य पूर्वार्द्धपरार्द्धभिन्ना
छायेव मैत्री खलसज्जनानाम् ।।

ग) साहित्यसङ्गीतकलाविहीन:
साक्षात्पशु: पुच्छविषाणहीन: ।
तृणं नखादन्नपि जीवमान -
स्तद्भागधेयं परमं पशूनाम् ।।

i) भिन्नवृत्तयुक्तं श्लोकम् उद्धृत्य लिखत । **(3)**

ii) उद्धृतस्य श्लोकस्य वृत्तं सलक्षणं लिखत । **(3)**

iii) एवैष इति पदं कस्मिन् गणे अन्तर्भवति । (भगण:, मगण:, तगण:) **(1)**

2. अस्य पापस्य तव कलत्रपुत्रादय: फलभाज: किम् ।

क) रत्नाकरस्य तस्य भार्याया: च मध्ये प्रवृत्तं सम्भाषणं सम्भाव्य लिखत । **(6)**

रत्नाकर: - किञ्चित् प्रष्टव्यम् ।

भार्या - .... ।

रत्नाकर: - तत्र सप्तर्षय: आगतवन्त: ।

भार्या - .... ।

रत्नाकर: - पापस्य फलं केषाम् उपरि इति अपृच्छत् ।

भार्या - .... ।

ख) पदच्छेदं कुरुत । उदा.- कविरलिखत् - कवि: + अलिखत् ।

मुनिरपृच्छत् - .... + ... । **(1)**

ग) रत्नाकर: क: ? (सप्तर्षि:, निषाद:, राजा) **(1)**

3. श्लोकस्यास्य गद्यक्रमं पूरयत । **(4)**

नहि देहिनि शोभनं भवे -
च्चरितार्थे सति जीवितं पुन: ।
सुतरां नटने समापिते
स च रङ्गाद्विरमेत् कुशीलव: ।।

गद्यक्रम: - देहिनि .... सति पुन: जीवितम् नहि .... भवेत् । नटने सुतराम् .... सति स कुशीलव: च .... विरमेत् ।

4. इष्टतम: श्लोक: क इति सकारणं लिखत । **(7)**

क) विशिखा निशिता विरम्यतां
क्षतमेयात् स्तिमितं न मे मन: ।
पुरतो भ्रम लोकचक्र! मां
त्यज सीतामिह तां हतामहो ।।

ख) इयमस्तु नतिर्ममान्तिमा
दिनसाम्राज्यपते! दिवस्पते! ।
कनकांशुशरौघधारिणे
भवते दुष्प्रसहप्रदीप्तये ।।

ग) इह सायमुषस्सु चान्वहं

वयमाना शबलांशुकानि या ।

छदतेऽम्बरवेश्मतोरणं

प्रियसन्ध्ये! भवतीं नमामि ताम् ।।

5. माहेश्वरसूत्राणि क्रमीकुरुत । **(4)**

ऐ औ च् । अ इ उ ण् । ए ओ ङ् । ऋ ऌ क् ।

6. **क)** स्वदिनचर्यां लिखत । आयुर्वेददिशां स्वीकरोतु । **(7)**

(**सूचिका:** – प्रात: पञ्चवादने उत्तिष्ठति, व्यायामं करोति, पठनं करोति, निद्रां करोति ।)

ख) अहं रात्रौ .... (10.30) वादने निद्रां करोमि । **(1)**

7. शब्दादिभि: पञ्चभि: नीत्वा कुरङ्गमातङ्गपतङ्गमीनभृङ्गा: स्वगुणेन सम्बद्ध्य पञ्चत्वम् आपु: । पञ्चभि: अञ्चितेन नरेण पुन: किं कर्तुं शक्यते ।

क) खण्डिकां पठित्वा क्त्वान्त – ल्यबन्त – तुमुन्नन्त पदानि चित्वा लिखत । **(3)**

i) क्त्वान्तपदं ....

ii) ल्यबन्तपदं ....

iii) तुमुन्नन्तपदं ....

ख) एतदाशययुक्तं श्लोकं चित्वा लिखत । **(2)**

i) अकृत्वा शत्रुसंहारम् अगत्वाखिलभूश्रियम् ।

राजाहमिति शब्दान्नो राजा भवितुमर्हति ।।

ii) शब्दादिभि: पञ्चभिरेव पञ्च पञ्चत्वमापु: स्वगुणेन बद्धा: ।

कुरङ्गमातङ्गपतङ्गमीनभृङ्गा: नर: पञ्चभिरञ्चित: किम् ।।

8. **द्वौ** रुपकसङ्केतौ अधिकृत्य ससन्दर्भं लिखत । **(8)**

क) नेपथ्यम्

ख) आत्मगतम्

ग) प्रकाशम्

9. **क)** उचितं पदमुपयुज्य पूरयत । **(4)**

विवादेन .... स: त्वया .... श्रुत: अशेषं तथाविध: अस्तु मम मन: .... भावैकरसम् स्थितम् कामवृत्ति: वचनीयं .... ईक्षते ।

(यथा, न, अलं, अत्र)

ख) उदाहरणानुसारं वाक्यं परिवर्त्य लिखत । **(2)**

उदा : गानं श्रृणोतु । गानं श्रृणोति ।

i) भवान् गच्छतु । .... ।

ii) मोदकं खादतु । .... ।

10. ''सखे कुत्रासि? जलमाहर्तुं गतं चिरायितं भवन्तं प्रति व्याकुलो गुरुवर: ।'' देवशर्मण: वाण्या प्रबुद्धो धीरदास: प्रोवाच – ''किं स्मरति भवान्? बाल्ये वयं चत्वार: मित्रत्वेन वसाम: स्म । तदानीं ग्राममागतं पण्डितवर्यं वीक्ष्य तत्समाना: भवेम इति निश्चितवन्तश्च । तदर्थं कन्याकुब्जमेव गन्तव्यमिति निर्णीय सोत्साहम् अत्र आगता: ।

(दु:खितो, दृष्ट्वा, वाचा, मित्र)

क) खण्डिकायां रेखाङ्कितपदस्य स्थाने कोष्टकात् समानार्थपदमुपयुज्य लिखत । **(4)**

ख) कुत्र ते आगता:? **(2)**

ग) पदच्छेदं कुरुत । उदा. – ग्रन्थश्च – ग्रन्थ: + च ।

निश्चितवन्तश्च – .... + ... । **(1)**

11. भाषान्तरीकरणं कुरुत । **(6)**

मम कर्मधीरा: युवका: यूयं सर्वे महान्ति कार्याणि कर्तुमागता: इति विश्वास: युष्मासु अवश्यं भवेत् । शुनकस्य भषणं श्रुत्वा मा भैष्ट । गगने विद्यमानेन विद्युत: प्रभावेनापि चकिता: न भवेत् ।

12. उपमालङ्कारं सलक्षणं निरुपयत । **(5)**

अथवा

उत्प्रेक्षालङ्कारं सलक्षणं निरुपयत । **(5)**

13. यथोचितं योजयत । **(5)**

क विभागः		ख विभागः	
क)	कर्मणैव हि संसिद्धिः ।	1)	पार्वती ।
ख)	पुरतो भ्रम लोकचक्र ।	2)	पाणिनिः ।
ग)	शब्दाह्वयं ज्योतिः ।	3)	कर्णः ।
घ)	हुतं च दत्तं च तथैव तिष्ठति ।	4)	वसिष्ठः ।
ङ)	भावैकरसं मनः ।	5)	सीता ।

Sanskrit - 805
HSE I July 2017

Answer Key

Sl No	Value Points	Split Score	Total
1 क	श्लोकलेखनम्।	3	3
1 ख	वंशस्थम्, लक्षणलेखनम्, विशदीकरणम् च।	2,1	3
1 ग	तगणः।	1	1
2 क	उचितलेखनम्।	2,2,2	6
2 ख	मुनिः + अपृच्छत्।	1	1
2 ग	निषादः।	1	1
3	चरितार्थे , शोभनं , समापिते , रङ्गात् ।	1,1,1,1	4
4	श्लोकलेखनम्,कारणलेखनम्, समर्थनम् च।	3,2,2	7
5	अ इ उ ण् , ऋ लृ क् , ए ओ ङ् , ऐ औ च्।	4	4
6 क	समयक्रमः, दिनचर्यायाः अवबोधः, उचितलेखनम् च।	3 , 2, 2	7
6 ख	सार्धदशवादने।	1	1
7 क	नीत्वा , सम्बद्ध्य , कर्तुं ।	1, 1, 1	3
7 ख	शब्दादिभिः.............।	2	2
8	द्वित्रिवाक्यैः लेखनम् ।	4, 4	8
9 क	अलम्, यथा, अत्र, न ।	1, 1, 1,1	4
9 ख	भवान् गच्छति। मोदकं खादति।	1,1	2
10 क	मित्र , दुःखितो , वाचा , दृष्ट्वा ।	1,1,1,1	4
10 ख	कन्याकुब्जं।	2	2
10 ग	निश्चितवन्तः + च ।	1	1
11	उचिताशयानुवादः।	6	6
12	लक्षणलेखनम्, विशदीकरणम् च।	3, 2	5
13	वसिष्ठः, सीता, पाणिनिः, कर्णः, पार्वती,।	1,1,1,1,1	5
	आहत्याङ्काः		**73**

1/1